

**Міністерство освіти і науки України
Інститут філософії ім. Г. С. Сковороди НАН України
Київський національний університет ім. Т. Г. Шевченка
Факультет соціології та психології
Сумський державний університет
Сумський державний центр науково – технічної і
економічної інформації
Бердянський державний педагогічний університет**

**Збірка статей
за матеріалами IV Міжнародної
науково-практичної конференції**

ГУМАНІЗАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ФІЛОСОФСЬКІ ВИМІРИ

**Свідectво про реєстрацію конференції
№ 397, 27. 11. 2003 р.**

**За редакцією
канд. філос. наук, доц. Слівінської А. Ф.**

**СУМИ – БЕРДЯНСЬК
30 червня – 2 липня 2004 року**

Збірка містить статті, присвячені гуманізації освіти.

ГОЛОВИ ОРГКОМІТЕТУ:

Федорик В. М. — зав. каф. філософії і соціології Бердянського педагогічного університету, к. філос. н., доцент;

Слівінська А. Ф. — в. о. зав. каф. філософії Сумського державного університету, к. філос. н., доцент;

Щербина В. Н. — докторант Київського національного університету ім. Т. Г. Шевченка, к. філос. н., доцент.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Відповідальний редактор
проф. Волков М. І.

Члени редколегії:

проф. Ковальов І. О.

доц., канд. філос. наук Козинцева Т. О.

доц., канд. філос. наук Артюх В. О.

By Dr. CJ Kalin Preparing students for the future: critical thinking and technology in the classroom	47
David Konstan Pathos and passion the nature of emotion in classical Greece	52
Лазойда К. І. Роль філософії у освіті людини інформаційного суспільства	54
Литвиненко О. А., Кузнецова Н. А. Тестовая оценка как способ коррекционного контроля знаний	55
Литвиненко О. А., Оглоблина Е. И., Чумак Л. Ф. Функции и принципы применения тестов в обучении	57
Малахова Ж. Д. Проблемы использования нетрадиционных методов преподавания в высшей школе	61
Мандрикіна Т. С. До питання інноваційного навчання майбутніх педагогів	64
Патерыкина В. В., Сыщик А. С. Дистанционное обучение: от традиции к новации	66
Сосницький А. В. Новое направление информатики – новологика	67
Delwyn L. The power of visualization in making connections between math and science in high school classrooms	69
Шейко С. В. Філософсько- методологічні основи сучасних інновацій в освіті	76
Янковський С. В. Бібліотека в мережі Інтернет: утопія/антиутопія	80

ФІЛОСОФІЯ І ОСВІТА

Артюх В. О. Історична ідентичність та процеси соціалізації	87
Бабанов К. О. Гуманізація як вихідний принцип нової парадигми освіти....	88
Віннік А. В. Про деякі філософські аспекти аналізу гуманізації сучасної освіти	91
Корнілов О. Культурологічне забарвлення технічної дисципліни	94
Kurbatov S. Could being be virtual? (an attempt to re-read heidegger and borges in it century)	96
Куцук К. М. Феномен життя як фундаментальний факт вічності буття	99
Лантух А. П., Мартиненко Н. М. Філософія виховання і український ідеал людини	100
Лебедик Т. М. Проблеми модернізації вищої освіти	102
Малько В. А. Освіта як відтворення ціннісно-сислової перспективи національної культури	104
Мегрелишвили А. Г. Личностное отношение студента к философии: проблема становления	106

Technology and Learning Magazine (November 15, 2001). Top 10 technology breakthroughs for schools. [Online:
http://www.techlearning.com/db_area/archives/TL/200111/toptech.html]

Wells, G. (2001). Dialogic Inquiry. New York: Cambridge University Press.
[ISBN: 0521637252]

С. В. Шейко

Полтавська державна аграрна академія,

Полтавський інститут економіки і права ВМУРОЛ „Україна”

ФІЛОСОФСЬКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ СУЧАСНИХ ІННОВАЦІЙ В ОСВІТІ

Актуальність розроблення світоглядно-методологічних засад модернізації освіти зумовлена потребами соціальної практики, необхідністю поглиблення та розширення наукового філософсько-освітнянського супроводу. Українському суспільству потрібна органічно-цілісна система освіти, яка б відповідала національним інтересам, світовим тенденціям розвитку та забезпечувала підготовку фахівців, що мають здібності творчо втілювати знання та набутий досвід в реальну сферу життєдіяльності соціуму. Ці завдання мають стимулювати науковий пошук у напрямку цілісного узагальнення психолого-педагогічного та філософського обґрунтування сучасної системи освіти.

Пріоритетами трансформації сучасної освіти мають бути не знання самі по собі і навіть не „потреби господарства”, а саморозвиток особистості, яка має творчі здібності самостійно і вільно мислити, а також впроваджувати свої знання та досвід в реальну практику сучасного державотворення. Саме філософія освіти повинна запропонувати такий напрямок розвитку освіти, щоб здобувши її, фахівець почував себе впевнено, був потрібним своєму суспільству, конкурентноспроможним у європейському і світовому життєвому середовищі.

Практичні проблеми, що постали перед сучасною педагогікою, торкаються завдань розробки методологічних підстав переорієнтації освіти на інтереси безперервного процесу самовдосконалення особистості, впровадження моделі особистісно зорієнтованого навчання та виховання, що створить умови для здобування високоякісної освіти якомога більшої кількості громадян. Загальною тенденцією розвитку освіти є її спрямування до гуманізації, оскільки людство навчилося цінувати творчість, свободу і вільний вибір духовних цінностей. В центрі уваги суспільства освічених має бути людина з її істотними принципами діяльності: толерантністю, співробітництвом, діалогом культур та демократією. Освіта має бути

неперервною, одна її ланка повинна гармонійно продовжувати другу, створюючи атмосферу творчості, налаштування на постійне самовдосконалення людини. Філософсько-методологічною основою особистісно-зорієнтованої освіти має бути суб'єктивно-суб'єктивна взаємодія педагога, наставника і учня, студента, вихованця, ефективність якої підтверджена педагогічною практикою із часів Сократа, Платона, Аристотеля.

Входження у світовий освітній простір – це не однозначна соціальна проблема, що потребує суттєвої конкретної теоретичної та практичної роботи. Освіта в Україні має рухатись у ногу зі світом, а філософія освіти повинна забезпечувати цей рух на теоретично рівні. Політика розвитку освіти має стати прозорою, розробленою на основі новітніх філософсько-освітніх методологічних підходів.

Важливим завданням розробки світоглядно-методологічних засад філософії освіти є всебічний аналіз її предмета та змісту, що має відповідати сучасним освітянським інтересам. Питання про виокремлення філософії освіти як самостійного наукового напрямку актуалізується в нашій державі в період здобуття незалежності та кардинальних змін в економічному, ідеологічному, соціально-політичному та освітньому просторах. До цього часу триває дискусія з приводу конкретизації змісту філософії освіти та її загальної парадигми. Точиться боротьба науковців, філософів, педагогів, щодо визначення та уточнення предмета філософії освіти: моністичного, одинічного чи плюралістичного, багатовимірного спрямування.

Дослідник філософії освіти, доктор філософських наук М.І. Михальченка доводить, що філософія освіти має „визначити місце освіти в життєдіяльності суспільства й становлення людини, досліджує систему цілісність освіти із змістовної і процесуальної сторін” (2,18). Вчений констатує, що філософія освіти повинна належати до соціальної філософії, вона має розробити єдність традиційних підходів до навчання та інноваційних технологій освіти. Філософія освіти виявляється специфічним видом теоретичної рефлексії про педагогічну діяльність, про систему освіти в цілому, тобто має особливий предмет пізнання і випрацьовує особливі методи його конструктивного осмислення. Філософія освіти повинна розглядати освітню діяльність із позицій наявності в ній мети, засобів педагогічної діяльності, демонструвати боротьбу різних освітянських напрямків. Філософія освіти повинна з'ясовувати шлях модернізації освіти для задоволення потреб розвитку особистості та суспільства в цілому.

Важливою є проблема з'ясування місця філософії освіти в системі науково-теоретичного знання та духовної культури людства. По-перше, філософія освіти належить до сфери теоретичного знання. Водночас, вона слугує загально-методологічною підставою для розвитку педагогічної практики, тобто належить до практичних наук, завдання яких є визначення певних правил і норм діяльності освітянина. Філософія освіти підносить

педагогічну науку на якісно новий шабель пізнання, на ступінь саморефлексії, самоусвідомлення власних духовно-теоретичних підвалин, спрямовує її розвиток від односторонньо моністичних уявлень до всебічно різноманітних, плюралістичних положень, вона включає в себе і науково-теоретичні, і духовно-іраціональні можливості пізнання. Як наукова система філософія освіти має досконало розробити свої поняття, категорії, закони, принципи та методи пізнання. Проте філософія освіти не може бути адекватною повною мірою науковому раціоналізму, бо вона завжди прагне до загальної мудрості, над логічного освоєння, оскільки результатом філософського пізнання не може бути абстрактна істина, а різноманітні форми духовно-теоретичного та практичного освоєння світу.

Можна впевнено стверджувати, що філософія освіти є водночас і наука і культура; вона завжди поєднує в собі логіко-раціоналістичні, морально-етичні, етичні та духовно-релігійні виміри. Головним її завданням є світоглядно-методологічне обґрунтування впровадження інновацій в освіті, визначення основ творчого характеру діяльності педагога в навчально-виховному процесі.

Необхідність розробки та впровадження суттєво нової парадигми, котра поєднувала б науковий та культурологічний підхід у філософії освіти, заснований на формах духовно-іраціонального освоєння світу пропонує провідний фахівець Інституту вищої освіти АПН України, доктор філософських наук В.С. Лутай, опираючись на сучасні розробки синергетики (4). Особливу цінність нового підходу до філософії освіти мають ідеї поєднання двох протилежних принципів, перший – виходить із визнання пріоритету загального порядку над різноманітністю явищ буття, а другий, навпаки, – з первинності особливого, індивідуального над загальним. Закономірності синергетики набувають філософсько-методологічного характеру, їм підпорядковані функціонування і розвиток усіх явищ буття. Весь світ ґрунтується на властивості самоорганізації, тому суттєвим завданням є розкриття особливої ролі синергетики у становленні сучасного типу світогляду як якісно нового етапу розвитку діалектичних принципів пояснення цілісної картини світу. Синергетична методологія розглядає рух буття та людську діяльність від хаосу до появи спрямованих тенденцій розвитку, вона вносить істотний вклад у конкретизацію змісту освіти, виявлення загальних закономірностей філософії освіти. Синергетична методологія вимагає звести всі різноманітні види філософії освіти лише до певної їх загальної мінімальної основи. Саме цю підставу потрібно розглядати як нову цілісно-плюралістичну парадигму філософії постнекласичної науки і освіти. Завдання сучасної методології полягає в інтеграції усіх надбань науки і освіти та створення нової системи філософії освіти.

В традиційній системі освіти склалося принципи управління технократичного типу, що характеризують організацію виробничих процесів.

Її метою є постачання на ринок ще одного різновиду товару – професійно підготовлених кадрів. За цією схемою викладач розглядається як суб'єкт, а учень, вихованець як об'єкт педагогічної дії. В цій системі освіти здійснюється не саморозвиток особистості, а механічне засвоєння готових знань, зразків.

Філософсько-методологічною основою інноваційного підходу в освіті стає гуманістична тенденція розвитку людини, що ґрунтується на принципах вільного індивідуального творчого розвитку особистості, з урахуванням індивідуальних можливостей. Інновації освіти мають забезпечити умови для випереджального зростання потреб людини протягом усього її життя. Розвиток індивідуальності розглядається як вища духовна цінність суспільства, як головна продуктивна сила, в якій проявляється органічна єдність мети і засобу. Традиційний тип освіти характеризується постійним відтворенням певних знань та навичок. Цей тип був спрямований на підтримку і відтворення досвіду людини та соціальної системи в цілому. Сутність традиційної освіти полягає у відтворенні педагогічного досвіду згідно із заданим зразком.

Інноваційна освіта стосується не лише розробки і впровадження нововведень – нового змісту, нових педагогічних технологій, а й процесу всебічного реформування освіти, якісних змін у способі діяльності особи, стилі її життя. Інноваційна система за основну мету приймає засвоєння способів діяльності людини в незнайомій ситуації, наданні досвіду творчої самостійної діяльності та створення умов для зростання і розширення особистого досвіду.

Важливим завданням розроблення загальної філософської методології та педагогічних технологій є створення інноваційних освітніх структур, утворення активного освітнього середовища, яке веде до гнучкого управління та підтримки відкритого стилю взаємозв'язку. Кінцевою метою інноваційної освіти є виведення навчальних закладів на режим самоуправління, самоорганізації та самовдосконалення.

В основі традиційної освіти знаходиться ідея завершеності, її ідеалом є закінчена освіта, але це суперечить ідеї безперервної освіти. Ця проблема не може бути розв'язана в рамках освіти в традиційному її розумінні. Потрібен вихід із сфери освіти у сферу постійного саморозвитку та самовдосконалення особистості. Нагальним завданням філософії освіти постає розробка інноваційних концепцій змісту та методології керованої системи безперервного освітнього процесу розвитку. Ідея підпорядкування системи освіти завдання розвитку людей – основна філософська установка реформування сучасної системи освіти. Це стане можливим, коли забезпечення всебічного розвитку особистості буде узгоджене з досягненням сучасної освіти, котра буде мати відносну самостійність від повсякденних виробничих завдань, а також з підготовкою фахівців до активної творчої діяльності, заснованої на принципах свободи, що випереджає час.

Домінуючою стає настанова не на передачу знань, а на розвиток засобів мислення та засобів практичної діяльності.

Сам об'єктивний розвиток освіти кличе нас до перегляду світоглядно-методологічних принципів обґрунтування освітньої діяльності, висувачи що діяльність на перший план розвитку людської особистості.

Література

1. Гессен С.И. Основы педагогики. Введение в прикладную философию. – М.: Школа –Пресс, 1995. – 448 с.
2. Михальченко М.І. Освіта і наука: пошуки нових парадигм модернізації //Вища освіта України. – 2001. - №2. – С. 14-23.
3. Михайлов Ф.Т. Философия образования: ее реальность и перспективы //Вопросы философии. – 1999. - №8. – С. 92-118.
4. Лутай В.С. Філософія сучасної освіти. Навчальний посібник. – К., 1996.
5. Шейко С.В. Проблеми визначення предмета і змісту філософії освіти //Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції „Наука і освіта 2003”. 20-24 січня 2003 р. – Дніпропетровськ – Донецьк – Харків. – Т. 14. – Філософія. – Д.: Наука і освіта. – 2003. – С. 27-30.

С. В. Яковський

МГІ ДонНУ, м. Маріуполь

БІБЛІОТЕКА В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ: УТОПІЯ\АНТИУТОПІЯ

I. Materies

Активний розвиток комп'ютерних технологій поставив перед бібліотекою складну проблему: „трансформація бібліотек з пасивних сховищ документованих знань на паперових носіях в активних їх розповсюджувачів засобами електронних комунікацій” [3, 33]. Системний аналіз вітчизняних фахівців, передусім це дослідження Р. С. Мотульського, О. Чекмарьова, Л. Костенко, Т. Павлуша, М. Сороки, дає наступні результати. По-перше, вплив розширення електронних каналів розповсюдження інформації на структуру бібліотечної сфери. Під структурою бібліотечної сфери розуміють систему документних комунікацій, яка включає такі компоненти: **автор – редакція – друкарня – документорозповсюдження – бібліотека та/або інформаційний центр – користувач**. На рівні авторської діяльності відбулись значні зміни: перехід від паперових до електронних засобів роботи та опрацювання матеріалів, взаємодія автора із видавництвом через комп'ютерну мережу дозволила значно скоротити дистанцію між написанням та виданням праць. За останні роки численність книжок, видавництва, авторів та поліграфічної продукції та її споживачів постійно зростає. За цих умов проблемою стало впорядкування документів за видовою, галузевою,